כאילו הן ראויות: **מתני'** אשלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה א) באימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה אבל אם עברו דרך עליה כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתים טמאות בדקו שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות למה הדבר דומה גלגל טמא שנתערב בין שני גלים טהורים ב) ובדקו אחת מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאים שנים ומצאו טהורין הם טהורין ושלישי טמא שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים דברי ר"מ שר"מ ג) אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים דבודק עד שמגיע לסלע או לבתולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דקמפליג אמר רבי אמי הבמשולבות: בדקה אחת [וכו']: למה ליה למתני למה זה דומה הכי קאמר להו ר' מאיר לרבנן מ"ש בדם דלא פליגיתו ומ"ש בגל דפליגיתו ורבנן בשלמא התם אימא עורב נטלה אלא הכא האי דם מהיכא אתא תניא אמר ר"מ מעשה בשקמה של כפר סבא שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו ולא מצאו לימים נשבה בו הרוח ועקרתו ונמצא גולגולת של מת תחובה לו בעיקרו אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא א"ר יוסי מעשה במערה של שיחין שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן ולא מצאו לימים נכנסו בה פועלים מפני הגשמים ונתזו בקרדומותיהן ומצאו מכתשת מלאה עצמות ד) אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו אמר להן הביאו לי סדינים הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהם מקום טהרה יבש מקום טומאה לח ובדקו ומצאו בור גדול מלא עצמות תנא הוא הבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים דכתיב [1] והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי אנשים אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן אמר רבא האי לישנא בישא אע"פ דלקבולי לא מבעי ה) מיחש ליה מבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה לטמרינן מר אמר להו היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזו יתייכו אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מבעי מיחש ליה מבעי זילו אתון טמרו נפשייכו [2] ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר [3] ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול תנו רבנן יבגד שאבד בו כתם מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו רבי שמעון בן אלעזר אומר

בודקו

כאילו הן ראויות. לראות ושתיהן טמאות דמכל מקום דם מבינייהו נפיק: **מתני' חיצונה.** קרי להך דלצד דרך עליית המטה. פנימית אותה שלצד הקיר. ובגמרא מפרש מאי שנא הכא דמפליג בין נמצא תחת הפנימית לנמצא תחת אמצעית וברישא קתני תחת אחת מהן כולן טמאות אפילו נמצא תחת פנימית או חיצונה: **אימתי.** אמרו נמצא תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מציאת הדם: **אבל עברו.** שלשתן דרך (א) עלייה שהן דורסות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך שם נפל ממנה: **גל טמא.** שהיה שם כזית מן המת: **לבתולה.** קרקע בתולה ואם לא מצא הגל טהור: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לעיל נמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נמצא תחת אמצעית לנמצא תחת פנימית או חיצונה: **א"ר אמי רישא במשולבות.** תכופות ודבוקות יחד הלכך אפילו נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה: **מאי שנא בדם דלא פליגיתו.** דמודים אתם לי דהיכא דנמצא שלשתן טהורות כולן טמאות: **ובגל.** אתם חלוקים עלי דאם בדק ולא מצא טהור ואע"ג דמוחזק לן דהואי טומאה בחד מינייהו: **לקרקע חלקה כצפורן.** לקרקע חלקה שלא נזרעה מעולם: **מקום הטומאה לח.** שנבלעו שם מים של סדין מתוך שהיה העפר רך: ו) **יוחנן בן קרח.** אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך (ירמיה מ): **ביד גדליה.** משמע שע"י גדליה נהרגו: **מיחש ליה מיבעי.** ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם: **בני אחיה.** שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש: **מתשובתו של אותו צדיק.** (ב) הוצרך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו: **עוג פלט מן המבול.** שברח לא"י כדאמרינן בחלק ז): **שאבד בו כתם.** כגון שנכנס במים או נגלל בדם בהמה ואין נודע מקום הנדות וקי"ל במתני' [ע"ב] אין דם הנדות טהור בלא שבעה סממנין: **מעביר [עליו] ז' סממנין.** על הבגד: **ומבטלו.** לדם. והאי דנקט הך ברייתא הכא משום דאיירי לעיל בגלים שאבדה בהם טומאה ואין ידוע מקומה:

בודקו

אמר רבי אמי ט) [רישא] במשולבות. פ"ה רישא דלא מפליג איירי במשולבות ותכופות זו לזו ולהכי איכא לספוקי בכולהו ובהרבה ספרים לא גרסינן רישא ואומר הר"י דיש לפרש דסיפא איירי במשולבות כלומר מכוונות כל אחת במקומה ולא היו תכופות ומעורבות זו בזו ובפירוש ר"ח כתוב דמשלחפי שלחופי שמתפרדות זו מזו: **מקום** טהרה לח. אסדינים קאי דמתוך שהיה הקרקע קשה לא בלע מים שבהסדינין ומקום הטומאה יבש ואית ספרים דגרסינן איפכא מקום טומאה לח והקרקע קאי שהיה לח מחמת הסדינין שבלע לפי שהיה רך ותיחוח וכה"ג בדק רבי יוחנן בן זכאי כשקלן תורמוסי תרומה בעובדא דרבי שמעון בן יוחי במסכת שבת (דף לד.): **אטמרינכו** הא אמור רבנן האי לישנא בישא כו'. פי' בקונטרס ושמא הרגתם ואסור להצילכם ובשאלתות דרב אחאי מפרש שמא הרגתם ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך והיינו מיחש מיבעי ליה למיחש שיש לחוש ללשון הרע להאמינו לגבי זה שיזהר שלא יבא לו הפסד ולא לאחרים: **זה** עוג שפלט מדור המבול. הכי נמי נפלט סיחון מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דהך הפליט קים ליה דהוא עוג ולא סיחון מהאי טעמא גופיה כיון דדחיל ליה משה ועוד אמר י) בפרק רבי אליעזר (דף לד) שעוג מלאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא בישא דאמר במדרש כ) עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אפילו הכי היה ירא משה שמא תעמוד לו זכות אברהם: **מעביר** עליו שבעה סממנין. וא"ת ומה צריך להעביר עליו הלא כיון שאבד ואינו ניכר אינו מקפיד עליו ובטל ממילא כדקתני ר' חייא לקמן (דף סב:) דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו שכיון שהעביר עליו אזל ליה חזותא ואינו מקפיד עליו יותר א] אע"פ שניכר ל) אלא בקפידא תליא מילתא ויש לומר דהכא קרי שפיר מקפיד עליו דאם אינו מוצאו עכשיו שמא ימצאנו פעם אחרת:

בודקו

מסורת הש"ס

א) [בסדר המשנה גרים א"ר יהודה], ב) [בסדר המשנה גרים ובדק אחד], ג) פסחים י. בכורות כה:, ד) [שבת כט: וש"נ], ה) [פסחים קי:], ו) [נ"ל אמר ד"ה בידך], ז) לא נמצא שם [אבל נמצא בזבחים קיג: ועיין תוס' ד"ה בסוגיא דהכא וכן עוד במ"א זבחים שם], ח) רש"א, ט) [סוף פ' שלח סי' קכנו], י) [נ"ל בפרקי דר"א ובפרקי דר"א שלפני לא מצאתי אלא רק בב"ר פ' לך לך פ' מ"ב], כ) [בראשית רבה פ' מ"ב], ל) גי' מהר"מ אלמא.

תורה אור השלם

1. וְהַבּוֹר אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ שָׁם יִשְׁמָעֵאל אֵת כָּל פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מִלֵּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים: ירמיהו מא ט
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן: במדבר כא לד
3. וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר וְהֵם בַּעֲלֵי בְרִית אַבְרָם: בראשית יד יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' דרך עליה שהן: (ב) ד"ה מתשובתו וכו' שהוצרך:

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה מעביר וכו' אע"פ שניכר אלמא בקפידא תלי' מילתא. עי' בבכורות דף כה ע"ב:

מוסף רש"י

לעולם הוא בטומאתו. לעולם הוא בחזקת טומאה, אם לא נמצא הקבר שנאבד בשדה, אף על פי שנבדק כל השדה בטומאתו הוא (בכורות כה:). **עד שמגיע לסלע.** דודאי מאותו סלע ולמטה לא נעשה קבר שקשה הוא, **או לבתולה.** עד שימצא קרקע קשה שלא היתה עבודה (שם) שלא זזה ממקומה לעולם, ואם לא מצא תולין ואומרים בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה (פסחים י.).

תום' הרא"ש

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת (כמקוה) במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו: **מקום** טומאה נגוב מקום טהרה לח. פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה ולא נבלע המים ונשאר הסדין לח. וי"ס דגרסי מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב וקאי לח ונגוב אקרקע ולא אסדין: **איטמרינכו** הא אמור רבנן האי לישנא בישא איבעי ליה למיחש. פרש"י ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לומר כן שאם יצא קול על האדם שחטא שבשביל זה אסור להציל נפשו. ונראה דברי רב אחאי שפי' בשאלתות אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחים. ובענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו וכגון ההוא דגדליה בן אחיקם אבל בענין אחר אסור אפי' לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל וכלל: **זה** עוג שפלט מדור המבול. ה"ה סיחון פלט מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דקים להו דקרא דויבא הפליט בעוג איירי ובמדרש יש דבאותה שעה מצא אברהם שהיה עושה עוגות לפסח ועל שם כך נקרא עוג. ותימה מאי שייך לאיתויי הכא וי"ל משום דאיירי בלישנא בישא שיש לחוש וכן עוג כוון לרעה מה שהגיד לאברהם שנשבה לוט כי אמר בלבו אלך ואגיד לאברהם וילחם עם המלכים ויהרגוהו ואשא שרה אשתו וא"ה ירא משה שמא תעמוד לו זכות של אברהם: **בגד** שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו. וא"ת אמאי צריך לבטלו הא קתני ר' חייא לקמן דם נדה מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו אע"ג דאכתי ניכר הדם קצת טהור כיון שאינו מקפיד עליו דבקפידא תליא מילתא כדאמרינן לקמן כ"ש הכא שאינו רואהו ואינו מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עכשיו ימצאנו לאחר זמן ויקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין: [מכאן שייך לע"ב] **בודקו** שכונות שכונות.

עין משפט נר מצוה

טז א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לד (וגורס תחת א' מהן ועי' במ"מ ובכ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' נ:

יז ג ד מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל' י:

יח ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לב לד וע' מ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף נ:

יט ו מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל' ב סמג לאוין קיא:

תום' הרא"ש (המשך)

ויעיין יפה אם יוכל להכירו ולמוצאו ואם בדקו ולא מצאו אמרינן דמסתמא נפל הכתם מן הבגד. ותימה לר' מאיר דאמר לעיל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקת טומאה עד שתוודע הטומאה א"כ מה תועיל בדיקה זו וי"ל דהתם שאני דהאי דם מהיכא אתי אי לא מהני נשי אבל הכתם אימור נתכבס ולאו אדעתיה אע"ג דר' מאיר לית ליה האי טעמא גבי טומאת מת הכא מודה דבבדיקה סגי דאפשר להיות שנפל הכתם או שנתכבס ואינה זכורה: **בודקו** בחמה. ודוקא קרי דסמיך ועב אבל דם דקליש אינו ניכר בחמה: **בגד** שאבד בו כלאים. ותימה למה לא יבטל דבר מועט שנתערב בו ואין מקומו ניכר בכל הבגד דהא אמרינן בשילהי תמורה דצמר בכור ושער נזיר שארגו בבגד שבטל אי לאו דעבד מיניה כעין ציפרתא שארג צורת צפור מן השער דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביטול ברוב (אלא איסור שנתערב) דאין כאן אלא חתיכה של איסור דאפי' אם אורך הבגד אלף אמה ויש בו חוט של כלאים מצד אחד כולו אסור שכל הבגד נקרא שעטנז. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורין אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך בו ביטול כיון שע"י תערובת זה נאסר שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם: **ולא** יעשנו מרדעת לחמור. ודוקא שאבד בו כלאים דחיישינן שמא יקח חתיכה ממנה ויתפרנה בבגדו או שמא יעלה עליו המרדעת עצמה אבל ודאי כלאים מותר לעשות מרדעת כדתנן בפ' בתרא דכלאים מרדעת החמור ותכריכי המת אין בה משום כלאים ודוקא לישב עליו אבל בהעלייה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתפו אפי' להניח עליה את הזבל וטעמא משום דלהציעו אינו אסור אלא מדרבנן כדאמרינן בספ"ק דביצה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציע תחתיך אבל א"ח אסור לעשות כן שמא תיכרך עליו נימא ובמרדעת שהוא קשה וליכא למיחש שמא תיכרך עליו נימא לא גזור והיינו טעמא נמי דתנן התם הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. וכן נמי במרדעת בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהן. ונ"ל מדקתני בכרים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ובמרדעת לא קתני הכי מכלל דבמרדעת א) רכין הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין נינהו ותנן היתה של עור כו' הילכך בעינן שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא: **אבל** עושין ממנו תכריכין למת. וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ידועים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה ואמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפי' ציצית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חרף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין כאן לועג לרש דאפי' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסות מוכרין כסותם כדרכן ול"נ דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני ציצית שהיא מצוה חשובה ושקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצותי וגם ציצית וח' חוטין וה' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במיטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מלבישין אותו כשמשימין אותו בקבר וליכא השתא לועג לרש. ומה שנהגו להסיר הציצית מטליתות של מתים אין להביא ראיה מההיא דברכות דא"ל ר'

א) חסר כאן וצ"ל מכלל דבמרדעת אפי' בשרו נוגע בהן מותר והטעם משום דמרדעת קשה ביותר אבל כרים וכסתות רכין הם וכו'. וכ"ה בדברי רבינו בפי' למס' כלאים פ"ט מ"ה ע"ש.